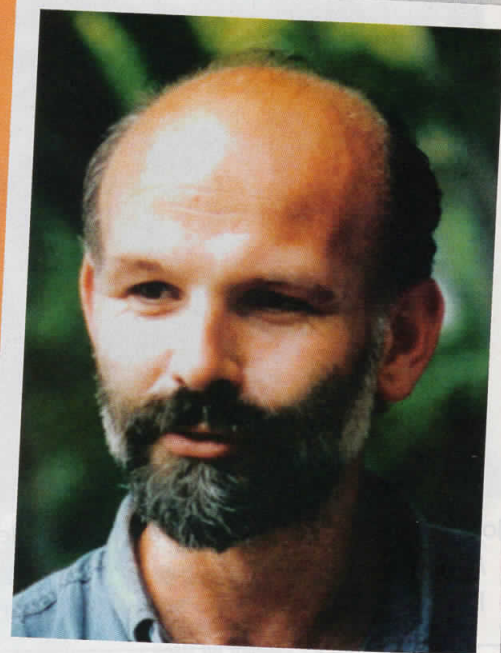

МНОГУ МИ НЕДОСТАСУВА НАШЕТО СОНЧЕВО ПОДНЕБЈЕ

Со својот автентичен ликовен израз, во 80-тите и почетокот на 90-тите години на минатиот век, Глигор Стефанов беше една од доминантните фигури на македонската и југословенската ликовна сцена. Глигор Стефанов (1956 г. Кавадарци), дипломец на Факултетот за ликовни уметности во Белград, реализира 18 самостојни изложби и просторни инсталации, земајќи учество во речиси сите најважни национални и критичарски селекции. Најголем дострел во неговото авторско CV е неговото учество на Меѓународното венециско биеанале во 1993 година, заедно со Петре Николовски, како први претставници на Македонија. Сега живее во Виндзор, Канада. „За разлика од Македонија, овде се живее потешко, понапнато и со повеќе стресови и неизвесност; но едновременно и поквалитетно, постабилно и поперспективно. Најискрено, многу ми недостасува македонското сончево поднебје - како некое друго сонце да свети над тоа парче земја!“, вели Стефанов

„Ангел Серафим“

■ Од 1988 година живеете во странство, најпрво во Лондон, Англија, а од 1995 година во Виндзор, Канада, каде што сте и денес. Какво Ви беше почетното навикнување во нова средина, како напредувате како уметник, како се снагавте како човек?

● Мојот однос не беше гастарбајтерски - да заработам нешто и да се вратам назад, или да направам некој контакт со галерија што ќе ми овозможи дополнителни приходи во Македонија. Мојата потреба беше да замислам за да живеам во друга средина, со поинакви критериуми и комуникации. И така, во ноември 1988 година се најдов на улиците на Лондон - без знаење на англиски јазик, без никакво спонзорство, со само неколку стотини фунти во џебот. Во мојата 32. година

од животот го избрав речиси невозможниот концепт за нов почеток, за што придонесуваше и сосем некомерцијалниот карактер на мојата уметност. Кога ќе се сетам за тешкиот почеток и за многуте незгодни ситуации во кои се најдов, само можам да му благодарам на Господ што се извлеков. Целокупниот напор ги надминуваше моите реални можности и секако, најголем успех беше преживувањето. Во овој период, напредно со уметничкиот се одвиваше и мојот религиозен живот. Се обидував да живеам како монах, често престојував во манастир, подготвувајќи се за замонашување. Сега можам да речам дека првите пет години живеење во емиграција беа мои искушенички години. Само за пример, кога ја подготвував изложбата во Цајренцестер, работев во Лондон по 10 часа во ноќна смена, мануелна работа, при што можев да се молам или да размислувам за идните дела. Спиев два часа во автобус, работев цел ден во галеријата, повторно спиев на враќање и така повеќе од месец дена. Во овој период почнав да изработувам икони, но интензивно работев објекти, цртежи и фотоколажи како подготовка за инсталации и изложби од циклусот „Ангели“. Заминувањето во друга средина ја зајакна врската со старата. Во Англија за секоја изложба се борев со конкурси, додека од галериите од поранешна Југославија ми пристигнуваа мноштво покани. Кулминација беше договорената југословенска турнеја на самостојна изложба во речиси сите републички центри во 1991/92 година, седум музеи и галерии бараа мои дела за да ги вклучат во своите колекции, имав покана да учествувам на десет ликовни колонии и на повеќе групни изложби, бев во преговори со четири града за да се изведат мои монументални дела, меѓу кои најмногу ми е жал за 18-метарските ангелски крила во Зеница. А заедно со Мазев и Николовски бевме предложени да ја претставуваме тогашна Југославија на Венециското биеанале.....

■ Кои беа главните причини поради кои заминувате од Македонија? Ви беше ли тешко што го направивте тоа?

● Во втората половина на 80-тите години во македонскиот ликовен живот се одвиваше извесна преродба, македонската ликовна уметност играше многу значајна и забележлива улога на поранешната југословенска ликовна сцена. Неколку македонс-

Глигор Стефанов со сопругата Маре

Во децата Христа Ангела и Јован, Стефанов ги гледа своите наследници во уметноста

„Ангели“ - проект изведен на Венециското биенале

Во 1993 година, заедно со Петре Николовски имавме можност да ја претставуваме Македонија на 45. Венециско биенале, кое истовремено беше прво официјално меѓународно културно претставување на Република Македонија по приемот во ОН. Учувството за мене беше голема чест и предизвик, но истовремено уште една ситуација каде што требаше да се вложи натчовечки напор за да не пропадне сè во вода. Да потсетам само дека пред отворањето на нашата изложба ни беше сменето името на др-

жавата, на самото отворање ни го украдоа знамето. Бевме постојано под притисок да правиме извесни отстапки и компромиси од кои најтешко ми падна приспособувањето на мојот проект, од потребните 20 на само три објекти... Но, во целина, јас сум многу задоволен од постигнатото. Нашите дела беа поставени на самиот влез, каде што можеа да ги видат 11 милиони посетители. Успеваме нашата земја да ја вселиме во уметничкиот Олимп и кај нас да го разгориме факулот на Биеналето.

ки творци се стремевме не само да го создаваме истовремено сè она што е актуелно во светот туку и да внесеме што е можно повеќе лично, односно не само да увезуваме туѓи ликовни искуства во нашата ликовна практика туку и да извезуваме наш автентичен белег. Во овој период имаше интензивна презентација и промоција на нашата уметност во повеќе европски земји, и јас бев поведен од потребата за поуспешна заедничка и лична присутност на меѓународната ликовна сцена. Во тој контекст, во летото 1986 година направив едно студиско патување низ севернозападна Европа, следното лето престојував една година во Берлин. Паралелно со ова растеа мојот личен револт и незадоволство кон начинот како се поставуваа и одвиваа работите во секојдневниот живот, мислам на корупцијата, лицемерието, лагата и пред сè на губењето на критериумите за вреднување. Немав интенција да се занимавам со ангажирана уметност, но во тој период мојот револт избиваше во насловите на поедини дела, како што се „Мамичето ваше да ви го е...“ или „Крик“. Ми беше многу тешко да донесам одлука за емигрирање. Немав од каде да почнам, едноставно немав сламка за која можам да се фатам. Бев свесен дека веќе добиениот уметнички статус во една средина ќе го заменам со целосно анонимност, пристојната работа со невработеност; штотуку направеното ателје од 130 метри квадратни, во кое немам поминато ниту еден работен ден, со мали изнајмени простори. А најтешкото од сè беше разделбата со родителите, кои веќе беа во поодминати години.

■ Што работевте друго во меѓувреме и што постигнавте на уметнички план? Како се случи да работите и за англиската кралица?

● Сосема случајно најдов на забораен весник, отворен на страницата каде што имаше оглас за вајари. Се пријавив и полагав еднонеделен приемен испит, каде што од 35 кандидати нè одбраа седуммина и нè тренираа извесно време. Имавме задача од половина милион парчиња да обновиме пет салонски тавани од една изгорена кралска кука. Ова го завршивме со успех и ја добивме националната годишна награда за реставрација. Во овој период изведував повеќе занаетчиски и вајарски работи и останав три и пол години во компанијата што се грижеше за ренови-

„Летала“

„Линеарна интервенција“

рањето скулптури од националното и кралското наследство на Англија.

■ Кога и зошто заминавте во Виндзор, Канада? Како се живее таму, дали нешто Ви недостасува од Македонија?

● Во Англија имав привремена работна дозвола, но немав трајно решен статус. Во 1995 г. компанијата за која работев изведуваше реставраторски работи на зградата од канадскиот парламент и требаше да останам една година на таа работа. Истовремено воспоставив контакт со македонската црква „Свети Никола“ и мојата виза за привремена работа беше променета во иселеничка виза. Така, наместо во дипломатскиот и културен центар Отава, се најдов во главниот град на канадската автомобилска индустрија Виндзор. Изгледа како голема грешка, но јас мислам дека таква беше Божјата волја и тоа беше најповолната можност за трајно решение на емигрантскиот статус. Морав да го прифатам северноамериканскиот динамичен ритам на живеење. За разлика од Македонија, овде се живее потешко, понапнато и со повеќе стресови и неизвесности; но едновремено и поквалитетно, поставило и поперспективно. Најискрено, многу ми недостасува македонското сончево поднебје, како не-

кое друго сонце да свети над тоа парче земја! Ниту во Англија, ниту во Канада и Северна Америка не најдов така убава жолтозлатна слама, каква што имаме во Македонија. Ми недостасуваат делата на генијалните Михаил и Ефтихиј.

■ Со што поконкретно се занимавате, дали и натаму во преден план е Вашата преокупација со инсталации од природни материјали?

● Првите две години интензивно изработував икони, мурали и резба за потребите на Македонската црковна општина од Виндзор. Освен со извесни ангажмани во автомобилската индустрија, од иконите и муралите и денес обезбедувам важен дел од својата егзистенција. Инаку, во сите ликовни дела што доаѓаат како порачки и кои пред сè ги задоволуваат барањата на порачувачот, главно се запоставуваат истражувачките и креативни потреби на авторот. Ги изработувам заедно со мојата сопруга и група соработници во нашето ателје „Art some“. Поставувам една јасна ограда помеѓу делата што сакам да ги работам и делата што морам да ги работам. Изработувањето на објекти и инсталации од природни материјали сè уште е моја творечка преокупација, но не е примарна поради мојата фамилијарна и егзистенцијална презафатеност. Во последните две години работам на

циклусот „Гнезда“, а една монументална просторна инсталација треба да изведем ова лето во близина на Сиракуза, САД.

■ Како живее семејството Стефанови во Канада, со што се занимава Вашата сопруга, како ги воспитувате Вашите деца?

● Сега, како канадски Македонец, живеам мирно и повлечено во согласност со пишаните и напишаните канадски принципи и правила на живеење. И покрај тоа што ги имам двете државјанства, се чувствувам Македонец, и иако сум во свој дом се чувствувам странец, тие препознаваат во мене пред сè странец. Се трудам со целото свое битие да живеам богоугодно и фамилијарно, според учењето на нашата православна и македонска традиција. Од 1993 година сум во брак со Маре Ташева, архитект и дизајнер за ентериер. Заедно го формиравме студиото за внатрешен дизајн, декорација, икони и мурали „Aetcome“. Во нашето секојдневие се преплетуваат семејниот, деловниот и религиозниот живот. Имаме две деца, деветгодишниот син Јован и четиригодишната ќерка Христа Ангела, кои го разбираат македонскиот, но подобро се изразуваат на англиски јазик. Јован е ученик во четврто отделение и солидно е информиран за македонската историја, географија и современите настани. Двајцата имаат склоност кон визуелните уметности, а синот поактивно црта и пишува анимации. Ако во целост го гледаме моето емигрирање, можеби некому му изгледаат како неисполнета мисија да се биде славен и богат. Но, јас сум побогат за многу стручни, животни и духовни искуства, едноставно јас сум еден од оние што „заминаа од другата страна на Јордан за да го најдат својот мир“.